

ROLUL REAL AL CENTRULUI DE DOCUMENTARE ȘI INFORMARE ÎN UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT DIN MEDIUL RURAL: INCLUZIUNE ȘI ECHITATE EDUCAȚIONALĂ

Bibliotecar I Prof. Ioana PETRUȚA

Școala Gimnazială Ceanu Mare, jud. Cluj

În dezbaterea actuală despre calitatea educației, tema echității nu mai poate fi separată de tema accesului real la resurse de învățare. În cazul unităților de învățământ din mediul rural, această relație devine esențială, deoarece diferențele dintre rural și urban nu se manifestă doar prin infrastructură, ci și prin acces la informație actuală, la contexte culturale stimulative, la sprijin educațional suplimentar și la oportunități de formare a competențelor de lectură, cercetare și selecție critică a informației. OECD arată că, în România, disparitățile dintre mediul rural și cel urban rămân semnificative în privința participării și a rezultatelor educaționale, iar elevii din mediul rural sunt mai expuși riscului de abandon și au acces mai redus la oportunități educaționale extinse [1]. În același sens, UNESCO subliniază că educația incluzivă presupune eliminarea barierelor generate de contextul social, economic sau geografic și construirea unor mecanisme instituționale care să asigure acces echitabil la învățare pentru fiecare copil [2].

În acest context, Centrul de Documentare și Informare trebuie înțeles ca o structură pedagogică strategică, nu ca un simplu depozit de carte. Regulamentul național de organizare și funcționare a bibliotecilor școlare și a centrelor de documentare și informare definește CDI ca „o structură infodocumentară modernă”, un centru de resurse pluridisciplinare și multimedia, spațiu de formare, comunicare, informare, cultură, deschidere, întâlnire și integrare [3]. Același act normativ precizează explicit că misiunea CDI este aceea de a forma și dezvolta cultura informațională, de a participa la asigurarea egalității de șanse privind accesul la informație și documentație actuală pentru elevii proveniți din medii culturale, economice și sociale diferite și de a contribui la dezvoltarea competențelor-cheie [3]. În plus, ROFUIP confirmă că biblioteca școlară sau CDI funcționează atât în format fizic, cât și digital, iar Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023 consacră funcțiile de profesor documentarist și de bibliotecar/documentarist în arhitectura instituțională a școlii [4], [5].

Rolul real al CDI în școala rurală începe, așadar, cu funcția de compensare educațională. În multe comunități, școala este instituția cu cea mai mare capacitate de a media accesul copiilor la carte, la resurse educaționale actualizate, la instrumente digitale și la experiențe culturale organizate. De aceea, un CDI activ poate deveni infrastructura

prin care elevii care nu beneficiază acasă de un mediu bogat în resurse culturale primesc șanse suplimentare de dezvoltare. În termenii regulamentului național, CDI are tocmai rolul de a susține egalitatea de șanse prin activități formale, nonformale și informale [3]. În termenii politicilor educaționale contemporane, aceasta înseamnă transformarea unui spațiu al documentării într-un mecanism de reducere a inegalităților de acces la învățare [1], [2].

A doua dimensiune majoră este cea formativă. Conform IFLA, rolurile esențiale ale bibliotecarului școlar și ale programelor de bibliotecă școlară includ promovarea lecturii și a alfabetizării, dezvoltarea competențelor de informare, susținerea învățării prin investigație, integrarea tehnologiei și colaborarea cu profesorii [6]. Această perspectivă este deosebit de relevantă pentru școala rurală, unde CDI poate funcționa ca spațiu transversal de învățare, în care elevii sunt sprijiniți să citească în mod constant, să caute informații credibile, să compare surse, să redacteze corect o fișă de lectură sau o bibliografie, să pregătească un proiect interdisciplinar și să folosească tehnologia în mod responsabil. OECD arată că sistemele educaționale în care elevii sunt învățați la școală să identifice informația pertinentă și să distingă între fapte și opinii obțin rezultate mai bune la sarcinile de lectură specifice lumii digitale [7]. Prin urmare, rolul CDI nu se reduce la împrumutul de carte, ci se extinde la formarea competențelor de lectură critică și alfabetizare informațională, indispensabile cetățeniei active și învățării pe tot parcursul vieții [6], [7].

În același timp, CDI trebuie să păstreze un echilibru între resursa tipărită și resursa digitală. Raportul OECD „21st-Century Readers” atrage atenția că alfabetizarea contemporană nu înseamnă doar acces la tehnologie, ci și capacitatea de a valida cunoașterea, de a evalua credibilitatea surselor și de a construi sens într-un mediu informațional saturat [7]. Pentru elevii din mediul rural, această dimensiune este cu atât mai importantă cu cât, pentru unii dintre ei, școala rămâne principalul spațiu în care pot exersa atât lectura pe suport clasic, cât și utilizarea ghidată a resurselor digitale. CDI poate răspunde acestei nevoi prin ateliere de lectură, activități de căutare și selectare a informației, inițiere în utilizarea catalogului sau a bibliografiei, sesiuni de educație media și exerciții de siguranță online, toate adaptate vârstei și profilului elevilor [3], [6], [7].

O altă funcție esențială a CDI în școala rurală este aceea de spațiu de colaborare și incluziune. Regulamentul din 2011 nu descrie CDI doar ca loc al documentării, ci și ca spațiu de întâlnire și integrare [3]. Această formulare are o valoare pedagogică majoră. În mediul rural, CDI poate deveni locul în care se întâlnesc profesorul, elevul, familia și comunitatea locală în jurul unor activități cu miză culturală și educativă: cluburi de lectură,

expoziții tematice, ateliere de scriere, prezentări de carte, proiecte despre patrimoniul local, activități remediale și sesiuni de orientare școlară. UNESCO arată că una dintre condițiile educației incluzive este existența unui sprijin coordonat și a unor practici instituționale care reduc barierele de participare [2]. Din această perspectivă, CDI poate funcționa ca spațiu de proximitate în care elevii vulnerabili primesc timp, ghidaj, resurse și un cadru relațional favorabil învățării.

Caracterul strategic al CDI este confirmat și de literatura de specialitate privind impactul bibliotecilor școlare. O sinteză publicată de Lance și Kachel arată că, pe baza studiilor acumulate începând cu anii 1990, există asocieri pozitive constante între bibliotecarii școlari, programele de bibliotecă și rezultatele elevilor [8]. Mai recent, un studiu cu design cvasi-experimental realizat de Wine și colaboratorii săi a evidențiat faptul că elevii din școlile cu bibliotecar școlar cu normă întreagă au obținut scoruri semnificativ mai mari la lectură și matematică decât elevii comparabili din școli fără un astfel de specialist [9]. Chiar dacă aceste rezultate provin din alte sisteme educaționale, ele susțin o concluzie relevantă și pentru contextul românesc: accesul la un serviciu bibliotecar școlar organizat, integrat curricular și susținut de personal calificat produce efecte educaționale care depășesc sfera administrării fondului de carte [6], [8], [9].

Ca exemple de bună practică aplicabile în unitățile de învățământ din mediul rural, rolul real al CDI poate fi valorizat printr-o serie de intervenții coerente și sustenabile. În primul rând, CDI trebuie inclus în proiectarea managerială și curriculară a școlii, nu tratat marginal, deoarece regulamentul prevede explicit corelarea sa cu politica documentară a unității [3]. În al doilea rând, activitatea CDI trebuie construită în parteneriat cu profesorii de la discipline, astfel încât documentarea, lectura și alfabetizarea informațională să fie integrate în sarcini autentice de învățare: portofolii, proiecte, fișe de lectură, microcercetări, prezentări orale și produse digitale [6]. În al treilea rând, este necesară deschiderea CDI spre comunitate, prin activități care valorifică memoria locală, tradițiile, poveștile de viață, profesiile și resursele culturale ale satului. În fine, pentru a răspunde cerințelor actuale, CDI trebuie să asigure un acces minim, dar funcțional, la resurse digitale și să cultive deprinderi de utilizare responsabilă a informației [4], [7].

Din perspectivă profesională, cea mai mare eroare este reducerea CDI la funcția de inventariere și împrumut. O asemenea perspectivă diminuează tocmai ceea ce îl individualizează: capacitatea de a lega lectura de cercetare, cultura generală de curriculum, tehnologia de discernământ critic și școala de comunitate. În școala rurală, unde resursele sunt adesea limitate, CDI nu este un lux instituțional, ci poate deveni una dintre cele mai eficiente investiții pedagogice de proximitate. Valoarea lui nu stă numai în

fondul documentar, ci în felul în care acest fond este activat prin proiecte, mediere, colaborare și acces echitabil [1], [3], [6].

În concluzie, rolul real al Centrului de Documentare și Informare în unitățile de învățământ din mediul rural este unul strategic, formativ și incluziv. CDI contribuie la reducerea inegalităților de acces la informație, susține dezvoltarea competențelor-cheie, consolidează lectura și alfabetizarea informațională, sprijină activitatea didactică și creează punți între școală și comunitate. Atunci când este organizat coerent, integrat în viața școlii și susținut de personal calificat, CDI devine nu doar un spațiu de resurse, ci un instrument de incluziune și un mecanism de echitate educațională, reprezentând un exemplu autentic de bună practică în spiritul unei școli rurale deschise, incluzive și orientate spre dezvoltarea fiecărui elev [1], [2], [3], [4], [6].

BIBLIOGRAFIE

- [1] OECD. Education and Skills in Romania. OECD Publishing, Paris, 2025.
<https://doi.org/10.1787/594cbb5d-en>.
- [2] UNESCO. Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and Education: All Means All. Paris: UNESCO, 2020.
- [3] Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. Ordinul nr. 5556 din 7 octombrie 2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecilor școlare și a centrelor de documentare și informare. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 768 din 31 octombrie 2011.
- [4] Ministerul Educației. Ordinul nr. 5726 din 6 august 2024 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar, cu modificările și completările ulterioare. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 795 din 12 august 2024.
- [5] Parlamentul României. Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 613 din 5 iulie 2023.
- [6] IFLA School Libraries Section Standing Committee. IFLA School Library Guidelines, 2nd revised edition. The Hague: International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), 2015.
- [7] OECD. 21st-Century Readers: Developing Literacy Skills in a Digital World. OECD Publishing, Paris, 2021. <https://doi.org/10.1787/a83d84cb-en>.
- [8] Lance, K. C.; Kachel, D. E. Why School Librarians Matter: What Years of Research Tell Us. Phi Delta Kappan, 2018, 99(7), 15-20.
<https://doi.org/10.1177/0031721718767854>.
- [9] Wine, L. D.; Pribesh, S.; Kimmel, S. C.; Dickinson, G.; Church, A. P. Impact of School Librarians on Elementary Student Achievement in Reading and Mathematics: A Propensity Score Analysis. Library & Information Science Research, 2023, 45(3), 101252. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2023.101252>.